

ZIMNÍ KAPESNÍKY

Předmět, při kterém jsem při vyučování ani nedutal, byl dějepis. Až vám povím proč, budete mi to možná i závidět. Mohl za to můj dědeček, emeritní gymnaziální profesor, který kdysi dějepis a latinu vyučoval; o latině jsem toho tehdy moc nevěděl, ale v případě dějepisu s klidem prohlašuji, že dědeček měl dějiny světa v malíčku. Pamatuji si ho jako laskavého dědouška, když nám poutavě vyprávěl příběhy ze života, zejména ze zajetí, které v době první světové války strávil až v Taškentu, i jako přísného pedagoga, když mě, studenta university, vyučoval latinu. Platóna, Aristotela, Homéra, Sofokla ba i Tacita, Cicerona a Ovidia a vůbec všechny ty antické velikány četl jen v originále. Nikdy nezapomenu, s jakou zvědavostí bral knihy do ruky a jak dychtivě v nich listoval. Jako dnes ho vidím sedět zabořeného ve fotelu u bílých kachlových kamen, začteného do tlusté knihy. Nebylo radno před dědečkem rozvíjet dějepisné úvahy, pokud člověk nebyl silný v kramflících. V opačném případě nastalo hotové hromobití a došlo i na známkování. Takový odvážlivec si vykoledoval *jednu velkou nedostatečnou* a pohrůžku reparátem. Však by o tom tetička Albína mohla vyprávět! O jakési středověké události halabala plácla letopočet a oheň byl na střeše. Starý pán se zakabonil, přiložil ruku k uchu jako trychtýř a se zvednutým ukazováčkem ohnutým jako skoba milou Albínu pořádně sepsul. To moje maminka byla chytřejší a na dědečka vyžrála. Nikdy se do detailů nepouštěla a kolem letopočtů jen lehounce proplouvala, což na profesora zabíralo.

„Laudo, laudo...“ (chválím) spokojeně pokyvoval hlavou.

Jen dva lidé v naší rodině mohli s dědečkem vést dějepisné disputace; jeho synové – můj tatínek a jeho o rok starší bratr. V porovnání s příštipkařením tetičky Albíny a plavbou mé maminky na vlnách historie to bylo něco jako nebe a dudy. Poslouchat rozmluvy našich mudrců byla prostě jedna báseň. Obdivoval jsem, jak je špikovali citacemi z cizích

jazyků a jaký respekt měli tatínek a strýc k dědečkovi. Mnohým událostem jsem nerozuměl nebo je nechápal, a o jaké jazyky jde – i když se mi dobře poslouchaly –, jsem netušil. Tatínek mi všechno vysvětlil. Tak jsem poznal vznešenost latiny, cizokrajnost řečtiny i důraznost němčiny. A tatínek mi navíc dal radu, kterou se řídím dodnes.

„Od toho jsou knihy, abys v nich našel, co hledáš. Umění je vědět, kde to najít.“

Jednou disputace našich dějepisců dostala vážnou trhlinu. Strýc, zkušený lékař, otec dvou dospívajících synů, byl od dědečka peskován jako školák. Pochlubil se mu totiž, že za léta, co po Karlově mostě chodí, až nyní pod sochou jakéhosi svatého (kdo to byl, už nevím) objevil zastrčený latinský nápis. A netuše, že si zadělává na pěkný malér, se s nadšením pustil do jeho citace. Dědeček pokyvoval hlavou. Naráz se zamračil a ruku jako trychtýř přiložil k uchu:

„Špatně! Úplná nedostatečná!“ zaburácel.

Ubohý strýc jakési latinské slovo chybně časoval.

„Viléme!“ vyvolal dědeček mého tatínka. „Jaké je plusquamperfektum slovesa HABERE v třetí osobě plurálu?!“

Leknutím jsem zcepeněl.

„Habuerant.“ Uslyšel jsem tatínka.

„Bene,“ opáčil dědeček a mě se ulevilo.

Později mi bratřenci prozradili, že jejich otec pročesal celou knihovnu, ale žádnou učebnici latiny nenašel. Až když prošmejdil kdejaký antikvariát, měl štěstí, a v jednom ji objevil. V učebnici si prý pak potajmu to časování promrskával. Trhlina téhle disputace se rychle zacelila a všichni tři v ní pokračovali, jako by se nechumelilo.

Dědeček měl své návyky a ty pedantsky dodržoval. Když podle kalendáře uhodila zima, vytáhl zimní kapesníky a ty používal.

„Zimní kapesníky jsou teplejší,“ uzemnil mě, když jsem se ho zeptal jaký je mezi kapesníky rozdíl.

Dědeček opovrhoval biografem, prohlašoval, že ho na tuhle *modernu* nikdo nenachytá. Přesto se stal zázrak a dědeček (i s babičkou a strýcem) se v biografu jednou objevil. Spunktoval to strýc a v rodině za to sklídil velké uznání. Já to bral jako náplast za propadák, co měl kvůli tomu latinskému časování. Anabáze s biografem, jak nám ji pak strýc vyličil, bohužel skončila fiaskem; dědeček tam ztropil výtržnost a všichni tři byli z biografu vyvedeni. Všechno se to semlelo takhle. Onehdy se v biografu *Alfa* – nejmodernějším kinu v Praze, promítal americký velkofilm *Kleopatra* s Elizabeth Taylorovou v hlavní roli. Strýce napadlo, že je to ten správný film pro dědečka, a jistě mým tatínkem, se pozvolna spouštěl na tenký led. Když se o filmu zmínil poprvé, s dědečkem to ani nehnulo. Strýc se však nevzdával a do každé disputace věhlasnou egyptskou krasavici propašoval. „Co pořád máš s tou zatrolenou ženskou?!“ osopil se dědeček na strýce, když s Kleopatrou nedal pokoj.

Strnul jsem obavou, aby snad dědeček nechtěl strýce zase zkoušet. A tak ten dobrák musel s pravdou ven. Následovala náročná slovní tahanice, do níž se zapletla i babička. O filmu se dočetla v nějakém časopise, prohlédla si tam i fotografie americké Kleopatry, a samozřejmě zatoužila film vidět. Proto svým synům fandila a dědeček zůstal v menšině. Přesto tahle skrumáž pohořela. Fatálně podcenila dědečkovy zkušenosti ze zajetí v Taškentu a jeho srdnatost poprat se s nepřízní osudu. Když už bylo jasné, že starý pán své protivníky převálcoval, obrátil. Zřejmě to rozhodly babiččiny usazené oči. Ženské slzy totiž na dědečka odjakživa platily... Strýc nelenil a pro lístky na Kleopatru se do biografu hned vypravil. Aby starouškové měli pohodlí, vybral dopolední promítání filmu a první řadu. V nemocnici si na ten den vzal volno a ráno pro ně přijel taxíkem. Po náročné cestě se konečně všichni dobelhali k cíli. Hlediště bylo poloprázdné, což strýc ocenil zářícím obličejem. Těsně před začátkem promítání však jeho tvář pobledla. Biografem se hnala banda chuligánů a řítily se do předních řad. Sotva film začal, strhl se binec; raubíři pískali,

dupali, a když se na scéně objevila Kleopatra, hrozilo, že se zřítí strop. Oba staroušci díky své nedoslýchavosti film i titulky nerušeně sledovali. Asi v polovině filmu, kdy se výtržníci jakžtakž zklidnili, dědeček náhle povstal.

„To není pravda, tak to vůbec nebylo!“ pronesl silným hlasem, ukazovákem jako skoba pohrozil k plátnu a usedl.

„Necvič nám tady, frajere!“ prorazil čísi hlas moment překvapení.

„Kdes to vyčenichal, papriko!“ zahulákal jiný.

„Nevopruzuj a sklapni!“ dostávali se do varu ti páskové.

Objevily se biletářky, aby zakročily.

„Tenhle vopruz to začal!“ ukazovali výtržníci na dědečka.

Strýc, ve snaze situaci urovnat, těm dámám vysvětloval, že dědeček, jako profesor historie, jen upozornil na anachronismy, které ve filmu objevil. Chuligáni, neznalí významu slova *anachronismus* usoudili, že se jim strýc vysmívá a chtěli se prát. Biletářky, posílené o šatnářky, strýci vynadali a dědečka z biografu vykázaly. Nic netušící starouškové v doprovodu strýce, eskortováni biletářkami, se odbelhali ven. Strýc je taxíkem odvezl zase domů.

Nikdy jsme se nedozvěděli, co dědeček Kleopatře vytýkal. Musel být ale pořádný kalibr, když ho dokázal zvednout ze sedadla.

Ve snaze mít jednou znalosti historie jako měl tatínek a strýc (na dědečka bych si netroufal), učinil jsem důležité rozhodnutí: založím si vlastní encyklopedii. Zakoupil jsem velký šanon, balík kancelářského papíru a tubu lepidla. Na šanon jsem přilepil štítek a krasopisně jej nadepsal: *Moje soukromá encyklopedie*. Co mě z historie zajímalo, jsem si zapisoval nebo si výstřižky z novin a časopisů lepil na papíry a to všechno jsem pak do své encyklopedie zakládal. S klidem mohu říct, že díky pěkné sbírce šanonů mám dnes slušnou zásobu vědomostí. Při historických filmech však v biografu nevyrušuji; když někdo v dějepise plácá páté přes deváté, nehrozím mu prstem ani ho nestraším reparátem. V takových okamžicích

se s hřejivým pocitem, že mám dějiny světa v malíčku, jen potutelně usmívám.